

Wydanie tymczasowe

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 6 lutego 2018 r.(*)

Odesłanie prejudycjalne – Pracownicy migrujący – Zabezpieczenie społeczne – Właściwe ustawodawstwo – Rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 – Artykuł 14 pkt 1 lit. a) – Pracownicy delegowani – Rozporządzenie (EWG) nr 574/72 – Artykuł 11 ust. 1 lit. a) – Zaświadczenie E 101 – Moc dowodowa – Uzyskanie zaświadczenia lub powołanie się na zaświadczenie w sposób noszący znamiona oszustwa

W sprawie C-359/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Hof van Cassatie (sąd kasacyjny, Belgia) postanowieniem z dnia 7 czerwca 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 czerwca 2016 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

Ömerowi Altunowi,

Abubekirowi Altunowi,

Sedrettinowi Maksutogullariowi,

Yunusowi Altunowi,

Absa NV,

M. Sedat BVBA,

Alnur BVBA

przy udziale:

Openbaar Ministerie,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Tizzano, wiceprezes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešić, J.L. da Cruz Vilaça, A. Rosas i C. Vajda, prezesi izb, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal i E. Regan (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 20 czerwca 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Ö. Altuna, A. Altuna, S. Maksutogullarięgo, Y. Altuna, a takŹe w imieniu Absa NV, M. Sedat BVBA oraz Alnur BVBA przez H. Van Bavela, D. Demuyncka, E. Matthys, N. Alkisa, S. Renette'a, P. Wytincka i E. Baeyens, advocaten,
- w imieniu rzŹdu belgijskiego przez M. Jacobs i L. Van den Broeck, dziaŹajŹce w charakterze peŹnomocnikŹw, wspierane przez P. Paeęego, advocaat,
- w imieniu Irlandii przez A. Joyce'a i G. Hodge, dziaŹajŹcych w charakterze peŹnomocnikŹw, wspieranych przez C. Tolanda, SC,
- w imieniu rzŹdu francuskiego przez D. Colasa i C. David, dziaŹajŹcych w charakterze peŹnomocnikŹw,
- w imieniu rzŹdu wŹęgięskiego przez M.Z. Fehęra, G. KoŹsa i E.E. Sebestyęn, dziaŹajŹcych w charakterze peŹnomocnikŹw,
- w imieniu rzŹdu polskiego przez B. MajczynŹ i A. Siwek i D. LutostaŹskŹ, dziaŹajŹcych w charakterze peŹnomocnikŹw,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Martina i M. van Beeka, dziaŹajŹcych w charakterze peŹnomocnikŹw,

po zapoznaniu siŹ z opiniŹ rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 listopada 2017 r.,

wydaę następuęcy

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykŹadni art. 14 pkt 1 lit. a) rozporzŹdzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemŹw zabezpieczenia spoŹecznego do pracowników najemnych, osŹb prowadzŹcych dziaŹalnoŹŹ na wŹasny rachunek i do czŹonkŹw ich rodzin przemieszczajŹcych siŹ we WspŹlnocie, w brzmieniu zmienionym i uaktualnionym rozporzŹdzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r. (Dz.U. 1997, L 28, s. 1 – wyd. spec. w jŹz. polskim, rozdz. 5, t. 3, s. 3), zmienionym rozporzŹdzeniem (WE) nr 631/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. (Dz.U. 2004, L 100, s. 1 – wyd. spec. w jŹz. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 10) (zwanego dalej „rozporzŹdzeniem nr 1408/71”), a takŹe art. 11 ust. 1 lit. a) rozporzŹdzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporzŹdzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym i uaktualnionym rozporzŹdzeniem nr 118/97 (zwanego dalej „rozporzŹdzeniem nr 574/72”).

2 Wniosek ten zostaŹ przedstawiony w ramach postępowania karnego toczŹcego siŹ przeciwko Ömerowi Altunowi, Abubekirowi Altunowi, Sedrettinowi Maksutogullarięmu i Yunusowi Altunowi, a takŹe przeciwko spółkom Absa NV, M. Sedat BVBA i Alnur BVBA, w przedmiocie delegowania pracowników buŹgarskich do Belgii.

Ramy prawne

RozporzŹdzenie nr 1408/71

3 Artykuły 13 i 14 rozporzŹdzenia nr 1408/71 znajdujŹy siŹ w tytule II tego rozporzŹdzenia, zatytuŹowanym „OkreŹlenie wŹaŹciwego ustawodawstwa”.

4 Artyku? 13 tego rozporz?dzenia stanowi?:

„1. Z zastrze?eniem art. 14c i 14f osoby, do których stosuje si? niniejsze rozporz?dzenie, podlegaj? ustawodawstwu tylko jednego pa?stwa cz?onkowskiego. Ustawodawstwo okre?la si? zgodnie z przepisami niniejszego tytu?u.

2. Z zastrze?eniem przepisów art. 14–17:

a) pracownik najemny zatrudniony na terytorium jednego pa?stwa cz?onkowskiego podlega ustawodawstwu tego pa?stwa, nawet je?eli zamieszkuje na terytorium innego pa?stwa cz?onkowskiego lub je?eli przedsi?biorstwo lub pracodawca, który go zatrudnia, ma swoj? zarejestrowan? siedzib? lub miejsce prowadzenia dzia?alno?ci na terytorium innego pa?stwa cz?onkowskiego;

[...]”.

5 Artyku? 14 wspomnianego rozporz?dzenia, zatytu?owany „Zasady szczególne stosowane do osób innych ni? marynarze, wykonuj?cych prac? za wynagrodzeniem”, stanowi?:

„Artyku? 13 ust. 2 lit. a) stosuje si? z uwzgl?dnieniem nast?puj?cych wyj?tków i sytuacji szczególnych:

1) a) Pracownik najemny zatrudniony na terytorium pa?stwa cz?onkowskiego przez przedsi?biorstwo, w którym jest zwykle zatrudniony i przez które zosta? skierowany [delegowany] do wykonywania pracy na terytorium innego pa?stwa cz?onkowskiego, podlega nadal ustawodawstwu pierwszego pa?stwa cz?onkowskiego, pod warunkiem ?e przewidywany okres wykonywania tej pracy nie przekracza dwunastu miesi?cy i ?e nie zosta? on skierowany [delegowany] w miejsce innej osoby, której okres skierowania [delegowania] up?yn??;

[...]”.

6 Zgodnie z art. 80 ust. 1 tego rozporz?dzenia:

„W sk?ad Komisji Administracyjnej ds. Zabezpieczenia Spo?ecznego Pracowników Migruj?cych (zwanej dalej »komisj? administracyjn?«), utworzonej przy Komisji, wchodzi? przedstawiciele rz?dów ka?dego z pa?stw cz?onkowskich, którym towarzysz?, w razie konieczno?ci, doradcy techniczni. [...]”.

7 Na podstawie art. 81 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 komisja administracyjna mia?a za zadanie w szczeg?lno?ci rozpatrywanie wszelkich kwestii administracyjnych lub dotycz?cych wyk?adni, wynikaj?cych z przepisów omawianego rozporz?dzenia.

8 Artyku? 84a ust. 3 wspomnianego rozporz?dzenia stanowi?:

„W przypadku trudno?ci w interpretacji lub zastosowaniu niniejszego rozporz?dzenia, które mog? zagrozi? prawom osób obj?tych przez niniejsze rozporz?dzenie, instytucja pa?stwa w?a?ciwego lub pa?stwa zamieszkania zainteresowanej osoby nawi?zuje kontakt z instytucj?(?ami) zainteresowanego pa?stwa cz?onkowskiego (zainteresowanych pa?stw cz?onkowskich). Je?eli nie mo?na znale?? rozwi?zania w odpowiednim czasie, zainteresowane w?adze mog? zach?ca? do interwencji komisj? administracyjn?”.

9 Rozporz?dzenie nr 1408/71 zosta?o uchylone i zast?pione od dnia 1 maja 2010 r. rozporz?dzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w

sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1 – wyd. spec. w j. z. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 72).

10 Artykuł 13 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 został zastąpiony zasadniczo art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, który stanowi, że „[z]godnie z przepisami art. 12[–]16, osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa członkowskiego”.

11 Artykuł 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 został zastąpiony zasadniczo art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, który stanowi, że „[o]soba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie prowadzi tam swoją działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego do wykonywania pracy w imieniu tego pracodawcy, nadal podlega ustawodawstwu pierwszego państwa członkowskiego, pod warunkiem że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wyśłana, by zastąpić inną osobę”.

Rozporządzenie nr 574/72

12 Tytuł III rozporządzenia nr 574/72, zatytułowany „Wykonywanie przepisów rozporządzenia dotyczących określenia właściwego ustawodawstwa”, ustanawia przepisy wykonawcze do art. 13 i 14 rozporządzenia nr 1408/71.

13 W szczególności art. 11 rozporządzenia nr 574/72, dotyczący formalności w przypadku delegowania pracownika najemnego stanowi w ust. 1 lit. a), że w przypadkach wskazanych między innymi w art. 14 pkt 1 rozporządzenia nr 1408/71, instytucja wyznaczona przez właściwy organ państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo pozostawało stosowane, była zobowiązana do wydania zaświadczenia, zwanego „zaświadczeniem E 101” potwierdzającego, że pracownik najemny w dalszym ciągu podlega temu ustawodawstwu do określonej daty.

14 Rozporządzenie nr 574/71 zostało uchylone i zastąpione od dnia 1 maja 2010 r. rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 (Dz.U. 2009, L 284, s. 1).

15 Artykuł 5 rozporządzenia nr 987/2009 stanowi:

„1. Dokumenty wydane przez instytucję państwa członkowskiego do celów stosowania rozporządzenia podstawowego i rozporządzenia wykonawczego, stanowiące poświadczenie sytuacji danej osoby oraz dowody potwierdzające, na podstawie których zostały wydane te dokumenty, są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo, jak długo nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane.

2. W razie pojawienia się wątpliwości co do ważności dokumentu lub dokładności przedstawienia okoliczności, na których opiera się informacja zawarta w tym dokumencie, instytucja państwa członkowskiego, która otrzymuje dokument, zwraca się do instytucji, która ten dokument wydała, o niezbędną wyjaśnienie oraz, w stosownych przypadkach, o wycofanie tego dokumentu. Instytucja wydająca dokument ponownie rozpatruje podstawy jego wystawienia i w stosownych przypadkach wycofuje go.

3. Zgodnie z ust. 2 w razie pojawienia się wątpliwości w odniesieniu do informacji przedstawionych przez zainteresowanych, do ważności dokumentu lub dowodów potwierdzających lub do dokładności przedstawienia okoliczności, na których opiera się zawarta w nim informacja, instytucja miejsca pobytu lub zamieszkania przystępuje, w zakresie, w jakim jest

to możliwe, na wniosek instytucji właściwej, do niezbędnej weryfikacji tych informacji lub dokumentów.

4. Jeżeli zainteresowane instytucje nie osiągnęły porozumienia, sprawa może zostać przedstawiona komisji administracyjnej przez właściwe władze, nie wcześniej jednak niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku przez instytucję, która otrzymała dokument. Komisja administracyjna stara się pogodzić rozbieżne opinie w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym przedstawiono jej sprawę”.

16 Artykuł 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009, który zastąpił zasadniczo art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 574/72 stanowi, że „[n]a wniosek zainteresowanego lub pracodawcy instytucja właściwa państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo ma zastosowanie zgodnie z przepisami tytułu II rozporządzenia [nr 883/2004], poświadczają, że to ustawodawstwo ma zastosowanie, oraz w stosownych przypadkach wskazuje, jak długo i na jakich warunkach ma ono zastosowanie”. Poświadczanie tego dokonuje się w drodze zaświadczenia zwanego „zaświadczeniem A 1”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

17 Sociale Inspectie (inspekcja zabezpieczenia społecznego, Belgia) przeprowadziła kontrolę dotyczącą zatrudnienia personelu spółki prawa belgijskiego Absa prowadzącej działalność w sektorze budowlanym w Belgii.

18 Kontrola ta pozwoliła stwierdzić, że od 2008 r. Absa praktycznie nie zatrudniała personelu, a wszystkie prace fizyczne podlegały przedsiębiorstwom bułgarskim, delegującym pracowników do Belgii. Wykazano również, że zatrudnienie tych pracowników delegowanych nie zostało zadeklarowane instytucji odpowiedzialnej w Belgii za pobór składek na ubezpieczenie społeczne, ponieważ posiadali oni zaświadczenia E 101 lub A 1 wydane przez instytucję wyznaczoną przez właściwe władze bułgarskie w rozumieniu art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 574/72.

19 W dochodzeniu przeprowadzonym w Bułgarii w ramach wystosowanego przez belgijskiego sądziego śledczego wniosku o pomoc sądową ustalono, że te bułgarskie spółki nie prowadziły żadnej znaczącej działalności w Bułgarii.

20 Na podstawie wyników tego dochodzenia belgijska inspekcja zabezpieczenia społecznego zwróciła się w dniu 12 listopada 2012 r. do instytucji wyznaczonej przez właściwe władze bułgarskie z zawierającym uzasadnienie wnioskiem o ponowne rozpatrzenie lub wycofanie omawianych zaświadczeń E 101 lub A 1 wydanych pracownikom delegowanym, rozpatrywanym w postępowaniu głównym.

21 Z wyjaśnienia rzędu belgijskiego wynika, że w dniu 9 kwietnia 2013 r., po wystosowaniu przez belgijską instytucję zabezpieczenia społecznego kolejnego pisma, właściwa instytucja bułgarska udzieliła odpowiedzi na wspomniany wniosek, w której przekazała zestawienie wydanych zaświadczeń E 101 lub A 1 wraz ze wskazaniem ich okresu ważności oraz uściłiła, że rozpatrywane przedsiębiorstwa bułgarskie spełniały warunki delegowania w znaczeniu administracyjnym w chwili wydania tych zaświadczeń. W odpowiedzi tej nie uwzględniono jednak okoliczności faktycznych stwierdzonych i ustalonych przez władze belgijskie.

22 Władze belgijskie wszczęły postępowanie karne przeciwko oskarżonym w postępowaniu głównym jako pracodawcom, przełożonym lub zleceniodawcom, zarzucając im, po pierwsze, zatrudnianie obywateli innych państw, którym nie przysuguje prawo pobytu lub którzy nie posiadają zezwolenia na pobyt czy na osiedlenie się w Belgii przez okres dłuższy niż trzy miesiące, lub pozwalanie im na świadczenie pracy bez wcześniejszego uzyskania pozwolenia na

prac?, po drugie, nieprzekazanie instytucji w?a?ciwej do pobierania sk?adek na ubezpieczenie spo?eczne w momencie rozpocz?cia ?wiadczenia pracy przez tych pracowników deklaracji wymaganych ustaw?, oraz po trzecie, niezg?oszenie omawianych pracowników do Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (krajowego zak?adu zabezpieczenia spo?ecznego, Belgia).

23 Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2014 r. correctionele rechtbank Limburg, afdeling Hasselt (s?d karny w Limburgii, wydzia? w Hasselt, Belgia) uniewinni? oskar?onych od zarzutów stawianych im przez Openbaar Ministerie (prokuratur?, Belgia) z tym uzasadnieniem, ?e „na ca?y okres zatrudnienia bu?garskich pracowników istnia?o pe?ne pokrycie w za?wiadczeniach E 101/A 1, na dany moment wystawionych prawid?owo i zgodnie z prawem”.

24 Prokurator wnios? apelacj? od tego wyroku.

25 Wyrokiem z dnia 10 wrze?nia 2015 r. hof van beroep Antwerpen (s?d apelacyjny w Antwerpii, Belgia) skaza? oskar?onych w post?powaniu g?ównym. Chocia? s?d ten ustali?, ?e za?wiadczenia E 101 lub A 1 faktycznie zosta?y wydane ka?demu z rozpatrywanych pracowników delegowanych, a organy belgijskie nie wyczerpa?y wszystkich ?rodków przewidzianych w wypadku kwestionowania wa?no?ci za?wiadcze?, to niemniej jednak stwierdzi?, ?e nie by? zwi?zany tymi okoliczno?ciami, poniewa? omawiane za?wiadczenia zosta?y uzyskane w sposób nosz?cy znamiona oszustwa.

26 W dniu 10 wrze?nia 2015 r. oskar?eni w post?powaniu g?ównym wnie?li skarg? kasacyjn? od tego wyroku.

27 W tych okoliczno?ciach Hof van Cassatie (s?d kasacyjny, Belgia), powzi?wszy w?tpliwo?ci w przedmiocie wyk?adni art. 11 ust. 1 rozporz?dzenia nr 574/72, postanowi? zawiesi? post?powanie i zwróci? si? do Trybuna?u z nast?puj?cym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy s?d inny ni? s?d pa?stwa cz?onkowskiego delegowania mo?e stwierdzi? niewa?no?? lub nie uwzgl?dni? formularza E 101, który zosta? wydany zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporz?dzenia [nr 574/72] w wersji obowi?zuj?cej przed jego uchyleniem na mocy art. 96 ust. 1 rozporz?dzenia [nr 987/2009], je?eli stan faktyczny, w przedmiocie którego ma orzec, uzasadnia twierdzenie, ?e formularz ten zosta? uzyskany lub powo?ano si? na niego w sposób nosz?cy znamiona oszustwa?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

28 Poprzez pytanie prejudycjalne s?d odsy?aj?cy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wyk?adni art. 14 pkt 1 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 i art. 11 ust. 1 lit. a) rozporz?dzenia nr 574/72 nale?y dokonywa? w ten sposób, ?e gdy pracownik zatrudniony przez spó?k? z siedzib? na terytorium pa?stwa cz?onkowskiego jest delegowany na terytorium innego pa?stwa cz?onkowskiego, s?d tego ostatniego pa?stwa cz?onkowskiego mo?e nie uwzgl?dni? za?wiadczenia E 101 wydanego na podstawie tego drugiego przepisu, w wypadku gdy poddane jego ocenie okoliczno?ci pozwalaj? mu stwierdzi?, ?e omawiane za?wiadczenie zosta?o uzyskane lub powo?ano si? na nie w sposób nosz?cy znamiona oszustwa.

29 W tym wzgl?dzie nale?y przypomnie?, ?e zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przepisy tytu?u II rozporz?dzenia nr 1408/71, który obejmuje art. 14 tego rozporz?dzenia, stanowi? pe?ny i jednolity system norm kolizyjnych, maj?cych na celu spowodowanie, by pracownicy, którzy przemieszczaj? si? w Unii, podlegali systemowi zabezpieczenia spo?ecznego tylko jednego pa?stwa cz?onkowskiego, a to w celu unikni?cia zbiegu w?a?ciwych ustawodawstw krajowych i wynikaj?cych z tego komplikacji (wyroki: z dnia 10 lutego 2000 r., FTS, C?202/97, EU:C:2000:75, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo; a tak?e z dnia 4 pa?dziernika 2012 r., Format Urz?dzenia i

Monta?e Przemys?owe, C?115/11, EU:C:2012:606, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Z tego wzgl?du w art. 13 ust. 2 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 ustanowiono zasad?, zgodnie z któr? w zakresie zabezpieczenia spo?ecznego pracownik najemny podlega ustawodawstwu tego pa?stwa cz?onkowskiego, w którym pracuje (wyrok z dnia 4 pa?dziernika 2012 r., Format Urz?dzenia i Monta?e Przemys?owe, C?115/11, EU:C:2012:606, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 Zasada ta zosta?a jednak sformu?owana „[z] zastrze?eniem przepisów art. 14–17” rozporz?dzenia nr 1408/71. W niektórych szczególnych sytuacjach ograniczenie si? do stosowania zasady ogólnej z art. 13 ust. 2 lit. a) owego rozporz?dzenia mo?e bowiem, zarówno w odniesieniu do pracownika, jak i pracodawcy oraz instytucji zabezpieczenia spo?ecznego, nie zapobiega? komplikacjom administracyjnym, które mog? skutkowa? utrudnieniami w swobodnym przep?ywie osób obj?tych tym rozporz?dzeniem, ale wr?cz je stworzy (wyrok z dnia 4 pa?dziernika 2012 r., Format Urz?dzenia i Monta?e Przemys?owe, C?115/11, EU:C:2012:606, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo). Normy szczególne dla takich sytuacji zosta?y zawarte mi?dzy innymi w art. 14 rozporz?dzenia nr 1408/71.

32 Artyku? 14 pkt 1 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 ma w szczególno?ci na celu wspieranie swobody ?wiadczenia us?ug na rzecz korzystaj?cych z niej przedsi?biorstw poprzez delegowanie pracowników do innych pa?stw cz?onkowskich ni? pa?stwo ich siedziby. Przepis ten powinien bowiem przyczyni? si? do pokonania przeszkód w swobodnym przep?ywie pracowników i wspiera? wzajemne przenikanie si? gospodarek, a przy tym wyeliminowa? trudno?ci o charakterze administracyjnym, szczególnie dla pracowników i przedsi?biorstw (zob. podobnie wyrok z dnia 10 lutego 2000 r., FTS, C?202/97, EU:C:2000:75, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

33 W celu zapobie?enia zobowi?zaniu przedsi?biorstwa maj?cego siedzib? na terytorium pa?stwa cz?onkowskiego do ubezpieczania pracowników, zwykle podlegaj?cych ustawodawstwu tego pa?stwa cz?onkowskiego w zakresie zabezpieczenia spo?ecznego, w systemie zabezpieczenia spo?ecznego w innym pa?stwie cz?onkowskim, do którego pracownicy ci zostali delegowani w celu wykonania pracy o ograniczonym czasie trwania, art. 14 pkt 1 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 zezwala przedsi?biorstwu na zachowanie przynale?no?ci pracowników do systemu zabezpieczenia spo?ecznego pierwszego pa?stwa cz?onkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 10 lutego 2000 r., FTS, C?202/97, EU:C:2000:75, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Stosowanie tego przepisu jest jednak uzale?nione od spe?nienia dwóch warunków. Pierwszy warunek, który dotyczy niezbdnego zwi?zku mi?dzy przedsi?biorstwem deleguj?cym pracownika do pa?stwa cz?onkowskiego innego ni? pa?stwo siedziby przedsi?biorstwa, a w ten sposób delegowanym pracownikiem wymaga zachowania organicznego zwi?zku mi?dzy tym przedsi?biorstwem a tym pracownikiem podczas okresu delegowania tego pracownika. Drugi warunek odnosz?cy si? do zwi?zku mi?dzy omawianym przedsi?biorstwem a pa?stwem cz?onkowskim, w którym ma ono swoj? siedzib?, wymaga, aby to przedsi?biorstwo zwykle prowadzi?o znacz?c? dzia?alno?? na terytorium tego pa?stwa cz?onkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 10 lutego 2000 r., FTS, C?202/97, EU:C:2000:75, pkt 21–24, 30, 33, 40–45).

35 W tym kontek?cie za?wiadczenie E 101 – podobnie jak uregulowanie prawa materialnego w art. 14 pkt 1 lit. a) rozporz?dzenia nr 1408/71 – ma na celu u?atwienie swobodnego przep?ywu pracowników i swobodnego ?wiadczenia us?ug (wyrok z dnia 26 stycznia 2006 r., Herbosch Kiere, C?2/05, EU:C:2006:69, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

36 W omawianym za?wiadczeniu w?a?ciwa instytucja pa?stwa cz?onkowskiego, w którym przedsi?biorstwo zatrudniaj?ce rozpatrywanych pracowników ma siedzib?, zg?asza, ?e jej w?asny

system zabezpieczenia społecznego będzie znajdować zastosowanie do tych pracowników. W ten sposób z uwagi na zasadę, zgodnie z którą pracownicy są ubezpieczeni wyłącznie w jednym systemie zabezpieczenia społecznego, zażalenie to musi oznaczać, że system innego państwa członkowskiego nie może znajdować zastosowania (zob. podobnie wyroki: z dnia 26 stycznia 2006 r., *Herbosch Kiere*, C-2/05, EU:C:2006:69, pkt 21; z dnia 27 kwietnia 2017 r., *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 38).

37 W tym względzie zasada lojalnej współpracy wyrażona w art. 4 ust. 3 TUE nakazuje instytucji wydać zażalenie przeprowadzenie prawidłowej oceny istotnych faktów w celu stosowania przepisów odnoszących się do określenia właściwego ustawodawstwa w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, a tym samym zapewnienia prawdziwości danych zawartych w zażaleniu E 101 (wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Jeżeli chodzi o właściwą instytucję państwa członkowskiego, w którym praca jest wykonywana, to z wypływającego z art. 4 ust. 3 TUE obowiązku współpracy wynika również, że nie byłby on przestrzegany – a cele art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 i art. 11 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 574/72 byłyby naruszone – gdyby instytucja tego państwa członkowskiego uznała, że nie jest związana informacjami z zażalenia E 101 i poddała tych pracowników takę właśnie systemowi zabezpieczenia społecznego (zob. analogicznie wyroki: z dnia 30 marca 2000 r., *Banks i in.*, C-178/97, EU:C:2000:169, pkt 39; z dnia 27 kwietnia 2017 r., *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 40).

39 W rezultacie zażalenie E 101, w zakresie, w jakim stwarza domniemanie prawidłowości ubezpieczenia danego pracownika w systemie zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę przedsiębiorstwo go zatrudniające, wiążące zasadniczo właściwą instytucję państwa członkowskiego, w którym ten pracownik wykonuje pracę (zob. podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 Zasada lojalnej współpracy oznacza bowiem również zasadę wzajemnego zaufania.

41 Tym samym, tak daleko jak zażalenie E 101 nie zostaje wycofane lub uznane za nieważne, właściwa instytucja państwa członkowskiego, w którym pracownik wykonuje pracę, powinna uwzględnić okoliczności, że ten pracownik podlega już ustawodawstwu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę przedsiębiorstwo go zatrudniające, i instytucja ta nie może w rezultacie poddać rozpatrywanego pracownika właśnie systemowi zabezpieczenia społecznego (wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 Należy jednak przypomnieć, że z zasady lojalnej współpracy wynika, iż każda instytucja państwa członkowskiego powinna dokonać starannego rozpatrzenia zastosowania właściwego systemu zabezpieczenia społecznego. Z zasady tej wynika również, że instytucje innych państw członkowskich mają prawo oczekiwać, iż instytucja danego państwa członkowskiego zastosuje się do tego obowiązku (zob. analogicznie wyrok z dnia 3 marca 2016 r., *Komisja/Malta*, C-12/14, EU:C:2016:135, pkt 37).

43 W rezultacie to do właściwej instytucji państwa członkowskiego, która wydała zażalenie E 101, należy rozważenie zasadności tego wydania, a w stosownym wypadku wycofanie tego zażalenia, jeżeli właściwa instytucja państwa członkowskiego, w którym pracownik wykonuje pracę, wyraża wątpliwości co do prawdziwości okoliczności leżących u podstaw tego zażalenia, a tym samym danych, które w nim się znajdują, w szczególności ponieważ nie odpowiadają one wymogom art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 (zob.

podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

44 Na podstawie art. 84a ust. 3 rozporządzenia nr 1408/71, w sytuacji gdyby danym instytucjom nie udało się osiągnąć porozumienia, w szczególności w zakresie oceny określonego stanu faktycznego, a w konsekwencji co do tego, czy art. 14 pkt 1 lit. a) tego rozporządzenia znajduje do niego zastosowanie, mogą zwrócić się w tej sprawie do komisji administracyjnej, o której mowa w art. 80 omawianego rozporządzenia (zob. analogicznie wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

45 Jeżeli tej ostatniej nie udało się pogodzić stanowisk właściwych instytucji w przedmiocie ustawodawstwa znajdującego zastosowanie w danym przypadku, to dozwolone jest co najmniej, aby państwo członkowskie, na którego terytorium dany pracownik wykonuje pracę, bez uszczerbku dla ewentualnych środków prawnych o charakterze sądowym istniejących w państwie członkowskim instytucji wydających, wszcząć postępowanie o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego zgodnie z art. 259 TFUE, aby Trybunał mógł zbadać w ramach takiej skargi kwestię ustawodawstwa znajdującego zastosowanie wobec pracownika, a tym samym prawdziwości danych widniejących w zaświadczeniu E 101 (wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

46 Tym samym, w razie nawet oczywistego braku w ocenie warunków stosowania rozporządzeń nr 1408/71 i nr 574/72, i nawet gdyby okazało się, że okoliczności zaświadczenia przez danych pracowników pracy w sposób oczywisty nie podlegają zakresowi przedmiotowemu stosowania przepisu, na którego podstawie wydano zaświadczenie E 101, konieczne jest postępowanie zgodnie z procedurą, jak należy stosować w celu rozwiązania ewentualnych rozbieżności pomiędzy instytucjami zainteresowanych państw członkowskich dotyczących wątpliwości lub prawdziwości zaświadczenia E 101 (zob. podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 52, 53).

47 Obecnie obowiązujące rozporządzenie nr 987/2009 skodyfikowało orzecznictwo Trybunału, przyznając wiążący charakter zaświadczeniu E 101 oraz właściwość wyznaczonych instytucji wydających co do oceny wątpliwości tego zaświadczenia oraz wyrażenie przejmujących omawianą procedurę jako środek do rozstrzygnięcia rozbieżności w przedmiocie zarówno prawdziwości dokumentów sporządzonych przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, jak i ustalenia ustawodawstwa mającego zastosowanie wobec danego pracownika (zob. podobnie wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 59).

48 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału takie ustalenia nie mogą jednak prowadzić do sytuacji, w której podmioty prawa mogą powoływać się na normy prawa Unii w sposób noszący znamiona oszustwa lub stanowiący nadużycie (zob. podobnie wyroki: z dnia 2 maja 1996 r., Paletta, C-206/94, EU:C:1996:182, pkt 24; z dnia 21 lutego 2006 r., Halifax i in., C-255/02, EU:C:2006:121, pkt 68; z dnia 12 września 2006 r., Cadbury Schweppes i Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04, EU:C:2006:544, pkt 35; a także z dnia 28 lipca 2016 r., Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, pkt 37).

49 Wyrażona w tym orzecznictwie zasada zakazu oszustw i nadużycia prawa stanowi ogólną zasadę prawa Unii, do której przestrzegania są zobowiązane podmioty prawa. Stosowanie przepisu prawa Unii nie może bowiem być rozszerzone na działania prowadzone w celu stanowiącego oszustwo lub nadużycie korzystania z korzyści przewidzianych w prawie Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 lipca 2007 r., Kofoed, C-321/05, EU:C:2007:408, pkt 38; a także z dnia 22 listopada 2017 r., Cussens i in., C-251/16, EU:C:2017:881, pkt 27).

50 Stwierdzenie oszustwa opiera się w szczególności na zgodnym szeregu czynników

wykazujących spełnienie elementu obiektywnego i elementu subiektywnego.

51 I tak element obiektywny polega na tym, że warunki wymagane do uzyskania i powożenia się na zaświadczenie E 101, przewidziane w tytule II rozporządzenia nr 1408/71 i przypomniane w pkt 34 niniejszego wyroku, nie są spełnione.

52 Natomiast element subiektywny odpowiada leżącemu po stronie zainteresowanych zamiarowi obejścia lub uchylania się od warunków wydania tego zaświadczenia w celu uzyskania zwiżanej z tym korzyści.

53 Uzyskanie zaświadczenia E 101 w sposób stanowiący oszustwo może zatem wynikać z dobrowolnego działania, takiego jak błędne przedstawienie rzeczywistej sytuacji delegowanego pracownika lub przedsiębiorstwa delegującego pracownika lub dobrowolnego zaniechania, takiego jak ukrywanie istotnych informacji z zamiarem uchylenia się od warunków stosowania art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71.

54 W tym kontekście, jeżeli w ramach przewidzianego w art. 84a ust. 3 rozporządzenia nr 1408/71 dialogu instytucja państwa członkowskiego, do którego pracownicy zostali delegowani, przedstawia instytucji wydającej zaświadczenia E 101 konkretne dowody, pozwalające przypuszczać, że zaświadczenia zostały uzyskane w sposób stanowiący oszustwo, to do drugiej instytucji, zgodnie z zasadą lojalnej współpracy, należy ponowne rozpatrzenie zasadności wydania takich zaświadczeń w świetle tych informacji, a w stosownych wypadkach – ich wycofanie, jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 43 niniejszego wyroku.

55 Jeżeli ta ostatnia instytucja zaniecha ponownego rozpatrzenia w rozsądnym terminie, na wspomniane dowody należy móc powołać się w ramach postępowania sądowego zmierzającego do uzyskania orzeczenia sądu państwa członkowskiego, do którego pracownik został delegowany, o nieuwzględnieniu rozpatrywanego zaświadczenia.

56 Osoby, którym zarzuca się w ramach takiego postępowania delegowanie pracowników na podstawie zaświadczeń uzyskanych w sposób noszący znamiona oszustwa, powinny jednak mieć możliwość ustosunkowania się do dowodów, na których opiera się to postępowanie, z poszanowaniem gwarancji zwiżanych z prawem do rzetelnego procesu, zanim sąd krajowy postanowi, w stosownym wypadku, o nieuwzględnieniu tych zaświadczeń i orzeknie o odpowiedzialności tych osób zgodnie z obowiązującym prawem krajowym.

57 W niniejszej sprawie z informacji przekazanych przez sąd odsyłający wynika, że kontrola przeprowadzona przez belgijską inspekcję zabezpieczenia społecznego w Bułgarii pozwoliła ustalić, iż bułgarskie przedsiębiorstwa, które delegowały pracowników rozpatrywanych w postępowaniu głównym, nie prowadziły żadnej znaczącej działalności w Bułgarii.

58 Z informacji przekazanych przez sąd odsyłający wynika również, że zaświadczenia rozpatrywane w postępowaniu głównym zostały uzyskane w sposób noszący znamiona oszustwa poprzez przedstawienie okoliczności faktycznych, które nie odpowiadają rzeczywistości, w celu uchylania się od warunków, od których przepisy prawa Unii uzależniają delegowanie pracowników.

59 Ponadto, jak wskazano w pkt 21 niniejszego wyroku, z uwag rzędu belgijskiego wynika, a zbadanie tego należy do sądu odsyłającego w świetle okoliczności faktycznych ustalonych w ramach postępowania sądowego, że właściwa instytucja bułgarska, do której wpłynął wniosek o ponowne rozpatrzenie i wycofanie świadectw rozpatrywanych w postępowaniu głównym w świetle wyników kontroli, o której mowa w pkt 57 niniejszego wyroku, nie uwzględniła tych wyników przy ponownym badaniu zasadności wydania tych zaświadczeń.

60 W wypadku takim jak w postępowaniu głównym sąd krajowy może nie uwzględnić zaświadczeń E 101 i to do niego należy ustalenie, czy osoby podejrzane o delegowanie pracowników na podstawie zaświadczeń uzyskanych w sposób noszący znamiona oszustwa mogą ponieść odpowiedzialność na podstawie obowiązującego prawa krajowego.

61 W świetle powyższych ustaleń na postawione pytanie trzeba odpowiedzieć następująco: wykadni art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 i art. 11 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 574/72 należy dokonywać w ten sposób, że gdy instytucja państwa członkowskiego, do którego pracownicy zostali delegowani, wystąpiła do instytucji wydającej zaświadczenia E 101 z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie i wycofanie tych zaświadczeń w świetle dowodów uzyskanych w toku dochodzenia, które pozwalają stwierdzić, że wspomniane zaświadczenia zostały uzyskane lub powołano się na nie w sposób noszący znamiona oszustwa, a instytucja wydająca nie uwzględniła tych dowodów przy ponownym rozpatrzeniu zasadności wydania omawianych zaświadczeń, sąd krajowy może w postępowaniu przeciwko osobom podejrzany o delegowanie pracowników na podstawie takich zaświadczeń nie uwzględnić ich w oparciu o wspomniane dowody, z poszanowaniem gwarancji prawa do rzetelnego procesu sądowego, które muszą zostać przyznane takim osobom, oraz stwierdzić istnienie takiego oszustwa.

W przedmiocie kosztów

62 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Wykadni art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, w brzmieniu zmienionym i uaktualnionym rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97 z dnia 2 grudnia 1996 r., zmienionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 631/2004 z dnia 31 marca 2004 r. oraz wykadni art. 11 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia nr 1408/71, w brzmieniu zmienionym i uaktualnionym rozporządzeniem nr 118/97 należy dokonywać w ten sposób, że gdy instytucja państwa członkowskiego, do którego pracownicy zostali delegowani, wystąpiła do instytucji wydającej zaświadczenia E 101 z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie i wycofanie tych zaświadczeń w świetle dowodów uzyskanych w toku dochodzenia, które pozwalają stwierdzić, że wspomniane zaświadczenia zostały uzyskane lub powołano się na nie w sposób noszący znamiona oszustwa, a instytucja wydająca nie uwzględniła tych dowodów przy ponownym rozpatrzeniu zasadności wydania omawianych zaświadczeń, sąd krajowy może w postępowaniu przeciwko osobom podejrzany o delegowanie pracowników na podstawie takich zaświadczeń nie uwzględnić ich w oparciu o wspomniane dowody, z poszanowaniem gwarancji prawa do rzetelnego procesu sądowego, które muszą zostać przyznane takim osobom, oraz stwierdzić istnienie takiego

oszustwa.

Podpisy

* Język postępowania: niderlandzki.